

виконавській діяльності студента. Велику роль у виконавському процесі відіграє особистий сценічно-виконавський досвід викладача на перспективне бачення студента у реалізації його індивідуальних творчих виконавських та дослідницьких напрацювань у подальшій роботі молодого педагога музики.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Валькевич Р. А. Сценічна культура у педагогічному просторі. Навчально-методичний посібник / Р. А. Валькевич. – 2-ге видання. – Кіровоград: ПП «Інвест-груп», Харків: в-ць Г. Озеров, 2016. – 208 с.
2. Курьшев Е. В. Формирование исполнительских умений как компонент профессиональной подготовки студентов музыкально-педагогического факультета / Е. В. Курьшев. – К., 1986. – 124 с.
3. Лисюк Ю. С. Методика формування досвіду саморегулювання майбутніх музикантів-педагогів у вищих мистецьких навчальних закладах / Київський національний університет культури і мистецтв / Ю. С. Лисюк. – К., 2007. – 239 с.
4. Орлов В. Ф. Педагогічна майстерність викладача мистецьких дисциплін: навч.-метод. посіб. / В. Ф. Орлов, О. О. Фурса, О. В. Баніт. – К.: Едельвейс, 2012. – 272 с.
5. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін / Падалка Г. М. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
6. Станиславский К. С. Работа актёра над собой / К. С. Станиславский. – Ч. 1. – 1938. – М.: «Искусство». 1938. – 213 с.

REFERENCES

1. Valkevisch, R. A. (2005). *Scenichna kultura u pedahohichnomu prostori*. [Scenic culture in the pedagogical space]. Kirovograd.

2. Kuryshev, E. V. (1986). *Formirovaniye ispolnitelskikh umeniy kak komponent professionalnoy podgotovki studentov muzykalnopedagogicheskogo fakulteta*. [Formation of performing skills as a component of professional training of students of musical and pedagogical faculty]. Kyiv.

3. Lysiuk, Yu. S. (2007). *Metodyka formuvannya dosvidu samorehulivuvannya maibutnikh muzykantiv-pedahohiv u vyshchyykh mystetskykh navchalnykh zakladakh*. [Methods of forming the experience of self-regulation of future musicians and educators in higher art education]. Kyiv.

4. Orlov, V. F. (2012). *Pedahohichna maisternist vykladacha mystetskykh dystsyplin: navch.-metod. Posib*. [Pedagogical skills of teachers of artistic disciplines]. Kyiv: Edelweys.

5. Padalka, H. M. (2008). *Pedahohika mystetstva: teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin* [Pedagogy of art: theory and methods of teaching art subjects]. Kyiv: Osvita Ukrainy.

6. Stanislavskiy, K. S. (1938). *Rabota aktora nad soboy*. [The actor's work on himself]. Moscow: «Iskusstvo».

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ВАЛЬКЕВИЧ Раїса Андріївна – народна артистка України, професор кафедри вокально-хорових дисциплін та методики музичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми вокальної педагогіки і виконавства.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

VALKEVICH Raisa Andriivna – Professor of Department of vocal-choral disciplines and methods of musical education Kirovograd Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: problems of vocal pedagogy and performance.

Дата надходження рукопису 19. 03. 2017 р.

УДК 378.041:78

АРИСТОВА Людмила Сергіївна – доктор філософії, доцент кафедри музичного мистецтва Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського e-mail: miliva2011@yandex.ua

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасних умовах реформування загальної середньої освіти, кардинальної зміни освітньої парадигми, орієнтування на педагогічний досвід країн Європи, активного пошуку нових видів

навчальної діяльності, що сприятимуть формуванню основних ключових компетентностей, актуальними стають питання щодо розробки нових підходів до викладання музичного мистецтва в загальноосвітньому навчальному закладі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема методики викладання уроку музичного мистецтва, обґрунтування та конкретизації його класифікації були об'єктом наукового вивчення й нині залишаються в центрі уваги не тільки педагогів, психологів, а й учителів-практиків. Технології проведення уроку музичного мистецтва, поєднання в ньому традиційного та інноваційного досліджувалися в роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників: Е. Абдулліна, Ю. Алієва, О. Апраксіної, Л. Безбородової, Н. Ветлугіної, Н. Гродзенської, О. Гумінської, Д. Кабалевського, А. Козир, Я. Кушки, О. Лобової, Л. Масол, О. Олексюк, О. Осенневої, О. Отич, Г. Падалки, О. Пастушенко, Е. Печерської, Г. Рігіної, О. Ростовського, О. Рудницької, М. Румер, Т. Танько, Л. Хлебникової, В. Черкасова, Л. Школяр, О. Щолокової та інших. Однак сучасне реформування системи загальної середньої освіти, зміна освітньої парадигми, потребують модернізації й розроблення нових підходів до викладання уроку музичного мистецтва.

Метою статті є окреслення сучасних підходів до викладання музичного мистецтва у загальноосвітньому навчальному закладі в умовах євроінтеграційного процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах адаптації вітчизняної системи освіти до сучасних суспільних трансформацій висуваються нові вимоги до планування і проведення уроків музичного мистецтва з урахуванням компетентнісного підходу, і в свою чергу до підготовки майбутнього вчителя, що буде впроваджувати зазначені підходи. Учитель має бути озброєний знаннями і вміннями сучасної методики викладання музичного мистецтва у ЗНЗ, бути готовим продемонструвати високий рівень професійної, методичної і предметної компетентності, забезпечувати європейську якість освітніх послуг, застосовувати інноваційні художньо-педагогічні технології (діалогові, проєктні, ігрові, кооперовані, інформаційно-комунікаційні, розвитку критичного мислення тощо). Сучасний вчитель музичного мистецтва повинен бути професійно мобільною, всебічно розвиненою людиною з високими інтелектуальними, духовними, моральними та професійними якостями, мати глибокі професійні знання.

Учитель має адаптуватися не лише до умов навчального закладу, а й до принципово нової взаємодії з тими, хто навчається, в основу якої покладені відносини партнерства, поваги, та довіри. Вочевидь, такі зміни покликані докорінно

змінити функції вчителя з транслятора інформації на «навігатора» у морі інформації, тобто педагог постає як організатор і фасилітатор навчального процесу, покликаний створювати оптимальні умови для самореалізації особистості учня. Щоб ефективно виконувати цю функцію, педагог мистецьких дисциплін має оволодіти відповідними знаннями і вміннями, це має бути фахівець не лише в сфері окремої професійної галузі, а вчитель, який усвідомлює сутність інтеграційних механізмів навчання і здатний до впровадження нових освітніх технологій педагогіки співпраці, демократичності, відкритості, альтернативності, створення таких умов, які дозволять дитині закарбувати образ мистецтва у своїй душі.

Специфіка уроків музичного мистецтва визначає особливості методики їхнього викладання. Головною в методиці стає не інформативна основа подачі матеріалу, а розвиток здібностей учнів до сприйняття і розуміння мови музичного мистецтва, його ролі в житті людей. На відміну від навчальної діяльності, метою якої є «засвоїти», «повторити», «закріпити», «навчити» тощо, для уроків музичного мистецтва характерним стає «відчутти», «створити», «виразити», «зрозуміти і прийняти позицію іншого, пережити його стан».

На уроках музичного мистецтва на перший план висувається не управління пізнавальною діяльністю учнів, а виховання особистості учня, формування ціннісних ставлень засобами мистецтва. Уроки виступають не лише як форма навчання, а й – джерело естетичного осмислення учнями життя. Як зазначав Василь Сухомлинський: «Музичне виховання – це не виховання музиканта, а передусім виховання людини» [7, с. 63].

Музичне виховання – унікальний засіб формування єдності емоційної і інтелектуальної сфер психіки дитини, воно здійснює величезний вплив не тільки на емоційний, а й на навчальний розвиток дитини. Урок музичного мистецтва це шлях організації духовного зусилля учнів, який поєднує розуміння себе, своєї естетичної позиції, естетичного ставлення до світу та мистецтва.

Таким чином, акцент зміщується з викладання знань на осмислення їх цінності в процесі обміну судженнями, позиціями з метою відкриття багатомірності естетичного бачення світу. Підкреслимо, що мистецтво само є особливим засобом спілкування (комунікації), яке має подвійний характер: з одного боку, це – прилучення до

творів мистецтва, їх переживання і проживання, а з іншого боку – спілкування з приводу цих творів та їхнє осмислення. Його комунікативна природа обумовлена особистісною, суб'єктивною взаємодією автора і виконавця, автора і слухача, виконавця і слухача, а також авторів, виконавців і слухачів між собою.

Від того, як учитель організовує увесь навчальний процес, які він обирає форми, методи, засоби і технології для організації навчальної діяльності школяра, залежатиме кінцевий результат навчання.

Основою уроку музичного мистецтва є діалогічна взаємодія, спілкування як цінність, як творчість, як спільний пошук істини вчителем і учнем на уроці. Урок музичного мистецтва – це постійне творче спілкування між музикою – вчителем – учнями, між Композитором – Виконавцем – Слухачем.

Як зазначає Л. Масол, педагогічний діалог – це «своєрідна поліфонія взаємодії, де специфічні дії вчителя, який моделює навчально-виховний процес на основі партнерських стосунків, створюють умови для самовираження кожного учня» [5, с. 92]. О. Бочкарева визначає педагогічний діалог як «простір взаємодії людей, наявність якого дозволяє визнавати одних і бути визнаними іншими» [3, с. 52]. Науковці підкреслюють, що головна особливість діалогу – готовність не лише передавати знання, а й ділитися досвідом, одночасно збагачуючись досвідом учня, віра у його можливості та щирий інтерес до його думок і переживань. Зазначимо, що повнота спілкування залежить від рівня підготовленості учнів до ведення діалогу, обсягу їхнього художнього та життєвого досвіду, індивідуальних особливостей; емоційно-сміслової забарвленості виховного процесу, самостійності їхніх суджень.

Василь Сухомлинський зазначав: «Учень міцно засвоює лише тоді, коли він думає» [8, с. 42]. Для того щоб учень зміг осягнути мистецтво саме на діяльнісній основі, у нього має бути внутрішня потреба і мотивація такого осягнення, яка завжди пов'язана з «перетворенням матеріалу». Завдяки художній діяльності, смислом якої є створення художнього образу, внутрішнього духовного «діалогу» з творцем – композитором, виконавцем, відбувається проникнення у суть музичного твору і самого себе.

«Мистецькі твори пропонують художні образи, що безпосередньо звернені до сенсорної сфери, емоцій та почуттів людини і спрямовані на те, щоб «захопити» її, примусити співчувати та співпереживати» [6,

с. 38]. Сенсом уроку музичного мистецтва стає розкриття «людського в людині» (Травіна О.), а саме – творчого потенціалу і високого рівня мислення засобами музичного мистецтва.

Діалог виступає основною формою живого, реального спілкування учня і твору мистецтва, що дає йому можливість установити діалог зі світом духовних цінностей, зрозуміти художнє «Я» твору, авторське ставлення до світу, спектр його цінностей, відчутти своє творче «Я».

Урок музичного мистецтва включає в себе різні види музичної діяльності учнів: слухання музики, проведення аналізу-інтерпретації музичного твору, спів, музично-ритмічні рухи, гру на дитячих музичних інструментах, творчу імпровізацію тощо. Для уроків музики характерна особлива емоційна атмосфера, що цілком природно і необхідно, адже музика – «мова почуттів». Вона хвилює, викликає в учнів певні настрої. Отримані враження посилюються під впливом учителя, який передає свої почуття не тільки у виразному виконанні твору, але і в слові, міміці, жестах. Концентруючи увагу учнів на звучанні музики і розвиваючи їхню уяву, він допомагає їм увійти в світ музичних образів, яскраво відчутти їхню виразність [2].

Сучасні психологічні та педагогічні теорії розвитку особистості стверджують, що при взаємодії людини з мистецькими цінностями виникає головне – «розуміння», тобто фіксування факту події «зустрічі з самим собою», саморозумінням, яке історично закладено в природі людини. Факт отримує статус події в умовах співпричетності до явища, його переживання людиною.

Успіх роботи вчителя визначається тим, наскільки на уроці організовано спілкування з мистецтвом: як «другої природи людини», як активної навчальної діяльності, як живим явищем у всій його цілісності, як органічної частини навколишнього життя. Цього не відбудеться, якщо спілкування з мистецтвом буде організоване на рівні інформації (основною ознакою якої в цій ситуації є окремо взятий факт або подія, про яку учень дізнається, але не зробить своїм в процесі навчальної діяльності).

Учитель повинен довести до учнів, що мистецтво – це особлива, унікальна мова спілкування поколінь, епох і народів. Воно не тільки дає естетичну насолоду, а й здатне передавати йому «інформацію» особливого роду, а саме інформацію про людину і світ, який її оточує.

На думку В. Адорно, твори мистецтва живуть тому, що вмюють говорити тією

мовою, якої позбавлені як природні об'єкти, так і люди, які їх створили. Вони спілкуються завдяки комунікації усіх окремих елементів, які містять у собі [1].

Концепції світу кожного митця є значущими й унікальними як безпосередні оригінальні емоційні відбиття часів, близьких нам або далеких. Входячи у світ, створений композитором, людина здатна збагнути художній досвід сходження духу в усіх його колізіях, мінливостях, успіхах та невдачах. У цьому процесі стосунки між твором мистецтва і тим, хто його сприймає, завжди суб'єктивно значущі, тому що художні цінності спрямовані на особистісне переживання, розум та почуття людини.

Виховний вплив мистецтва на особистість – акт двосторонній. Він являє собою активну взаємодію музичного твору і особистості. Якщо потреби людини не відповідають інформативній значимості мистецтва, а їхнє сприйняття неадекватне його природі, то вплив мистецтва на духовний розвиток особистості виявляється нереалізованим. Через мистецтво людина виражає своє розуміння світу, своє ставлення до нього. Моделюючи світ, воно дає можливість виявити різні співвідношення й взаємозв'язки цього світу, що стимулює особистість до творчості, розвитку власних здібностей. Саме творча особистість – найважливіша мета процесу навчання й виховання, естетичного зокрема.

Отже, важливого значення набуває планування етапів навчально-виховного процесу та вибудовування загальної логіки уроку в єдності дидактичних і виховних ідей. Для цього вчителю потрібно детально продумати художньо-педагогічну драматургію уроку, яка врахує загальні закономірності навчально-виховного процесу, специфіку педагогіки мистецтва, що культивує високий рівень емоційності, стимулювання яскравих і піднесених почуттів учнів під час пізнання цінностей музичного мистецтва, особливості художньо-дидактичної інтеграції, спрямованої на розкритті певної теми, діалогічність образів, втілених різними мистецькими мовами.

Правильно спланована художньо-педагогічна драматургія уроку сприяє створенню атмосфери зацікавленості, живого інтересу до уроку. Його основна функція полягає, насамперед, у тому, щоб допомогти учням зрозуміти, пережити досвід емоційно-естетичного ставлення до навколишнього світу, втілений в образній структурі твору мистецтва, окрім того, цей метод покликаний зробити процес пізнання музичного мистецтва цікавим і захоплюючим.

На нашу думку, ефективна дія на учня може бути досягнута при такій художньо-педагогічній драматургії уроку, яка відбиває спрямованість діяльності вчителя на кожному його етапі на пробудження емоційної активності школярів, яка, у свою чергу, служить основою творчої і пізнавальної активності в процесі спілкування з творами музичного мистецтва.

На сьогодні планування уроків мистецького спрямування набули великого поширення у науково-методичних працях Л. Масол, А. Копилової, А. Печерської, О. Пешкової, О. Гумінської, М. Ратко, О. Смирнкової, Л. Плужнікової-Мандри та ін.

Учені наголошують, що втілення ідеї художньо-педагогічної драматургії сприятиме перетворенню звичайного уроку в урок мистецтва, коли він народжуватиметься у творчій діяльності співучасників – учителів та учнів.

Як зазначає Л. Масол, втілення ідеї планування уроку музичного мистецтва за методом художньо-педагогічної драматургії передбачає створення проблемно-пошукових та евристичних ситуацій, які підвищують емоційний і розвиваючий (креативний) потенціал уроку, а також організацію художньо-пізнавальної діяльності за певними умовно визначеними «драматургічними кроками» [4, с. 45–46].

Враховавши наукові підходи та напрацювання педагогів-практиків пропонуємо будувати художньо-педагогічну драматургію уроку музичного мистецтва за законами емоційної драматургії, що дозволяє почати відразу з емоцій, які і є змістом мистецтва. Таким чином, наповнюючи канву уроку, вчитель розставляє смислові та емоційні акценти, що ведуть до розкриття художньої ідеї твору.

Плануючи художньо-педагогічну драматургію уроку музичного мистецтва, вважаємо, що стратегія діяльності вчителя змістовною і процесуальними сторонами спирається на наступні принципи педагогіки мистецтва:

– принцип емоційної оцінки, що спрямовує і організовує пошуково-творчу діяльність учнів через ставлення до свого переживання;

– принцип несподіванки, що організує зав'язку уроку і розумовий експеримент учнів;

– принцип концентрації художньої ідеї і принцип послідовного накопичення напруги, що визначають логіку розкриття морально-естетичного змісту твору і «підводять» сприйняття школярів до генеральної кульмінації;

– принцип «естетичного інсайту» і принцип загострення піднесених смислів музики, що покликані забезпечити «прорив» в морально-естетичні ідеали, «зашифровані» в художній ідеї музичного твору.

За таких умов правильно збудована художньо-педагогічна драматургія уроку стане єдиним художньо-педагогічним процесом.

Методисти виділяють такі основні правила і прийоми композиції уроку: цілісність; зв'язок і взаємна узгодженість і неповторність всіх елементів композиції; контраст і повтор; темпоритм; головне і другорядне; зоровий і звуковий ряд; підпорядкованість закономірностей і засобів композиції режисерському задуму уроку.

До основних композиційних елементів художньо-педагогічної драматургії уроку музичного мистецтва відносимо: експозицію, зав'язку, розробку, кульмінацію, розв'язку, післядію.

Експозиція (вступ або інтродукція) – це початковий момент, ситуація, в якій повинна зростати «проблема» уроку. Це етап емоційної установки, повідомлення теми. Експозиція задає уроку певну тональність, вводить школярів в світ музичних образів і направляє їхню увагу на основну ідею уроку. Мета цього етапу – налаштувати учнів на певну емоційну хвилю, добитися емоційного резонансу з твором мистецтва. На цьому етапі досягти поставленої мети допомагає оформлення дошки, використання епіграфу (музичного, літературного, медіа), зорового ряду, який може відкривати презентацію до уроку, музичних розминок, інтерактивних прийомів (баскетметод (музичний марафон), тексти з помилками, музичні загадки) тощо.

Зав'язка – етап, який відповідає за те, щоб зацікавити учнів темою уроку, привести їх у стан натхнення. Це подія, факт, явище, що створює «конфліктну» ситуацію і дозволяє визначити проблему уроку. Це постановка перешкоди, на яку учні повинні наштотхнутися і захотіти її здолати. Можна підкріпити інтерес до проблеми на емоційному рівні. Можливі варіанти, коли зав'язка тільки готує до виникнення проблемної ситуації, що виникне на наступних етапах уроку. Формулювання проблеми. На цьому етапі в початковій школі можна використовувати загадки, вірші, відео-аудіо фрагменти, в основній – технологію критичного мислення (постановка проблемного питання) тощо.

Розробка (розвиток) – занурення у проблемну ситуацію, її поглиблення, пошук відповіді на проблему уроку, виклад теми. На цьому етапі можна запропонувати учням

прослухати музичні фрагменти, провести роботу у групах (5–7 кл.), розповісти про музику від імені казкових героїв підручника (1–4 кл.), переглянути відеофрагменти (мультфільмів, відеофільмів, кліпів), розповісти про цікаві факти із життя композитора, перед слуханням музичного твору виконати певні завдання, вирішуючи які, учні відкриють для себе нові обрії музичного мистецтва.

Кульмінація (з лат. – вершина) – центральна подія, момент напруження в розвитку уроку, ключовий момент теми, вирішення проблеми. Це своєрідна вершина емоційної напруги на уроці, вузол ідей, до яких учитель веде учнів увесь урок. Під час кульмінації визначаються ті естетичні висновки, задля яких і будувалося усе заняття. На цьому етапі пропонується послухати музичний твір, провести аналіз-інтерпретацію музичного твору, дати відповіді на запитання, провести бесіду про пісню, прослухати її та розучити за планом. Цей етап уроку вимагає відповідного піднесеного емоційного фону навіть на тлі насиченої духовно-творчої атмосфери.

Розв'язка уроку (завершення) – етап, на якому проводиться перевірка засвоєних знань учнів у ігровій (1–4 кл.) чи інших формах, підведення підсумку уроку, робота у зошиті тощо.

Післядія – етап самостійної творчої діяльності учнів (домашня робота за бажанням учнів: слухання музики, фантазування та імпровізації на музичному інструменті та голосом тощо).

Хочеться зазначити, що така структура є досить умовною, тому що на уроці може виникнути ситуація появи двох розробок та двох кульмінацій тощо.

Використання зазначених підходів до уроку, методів художньо-педагогічної та емоційної драматургії, сучасних інноваційних художньо-педагогічних технологій сприяють активному формуванню основних ключових компетентностей, робить уроки більш яскравими, насиченими, емоційно забарвленими.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, окреслені сучасні підходи до побудови уроку музичного мистецтва забезпечують цілісність навчально-виховного процесу на уроці, осягнення музики в єдності змісту, форм і методів пізнання музичного мистецтва.

Подальшого розгляду потребують дослідження розробки сучасних технологій та методичних прийомів, що забезпечать стратегії впровадження компетентнісного підходу уроків музичного мистецтва,

фокусування уваги на розвитку компетентностей для життя, що реалізують новий Стандарт української школи.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Адорно В. Т. Эстетическая теория / Теодор В. Адорно [Пер. с нем. А. Дранова]. – М.: Республика, 2001 – (Философия искусства). – 527 с.
2. Аристова Л. С. Методика викладання музичного мистецтва в 1 класі: методичний посібник / Л. С. Аристова. – Миколаїв: ОППО, 2014. – 128 с.
3. Бочкарева О. В. Этико-эстетическая направленность художественного диалога в образовании / О. В. Бочкарева // Искусство и образование. – 2006. – № 6 (44). – С. 49–70.
4. Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання: метод. посіб. / Л. М. Масол. – Харків: «Друкарня Мадрид», 2015. – 178 с.
5. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посібник для вчителів / Л. Масол, О. Гайдамака, О. Калініченко, І. Руденко. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. – 256 с.
6. Мистецтво у розвитку особистості: монографія / за ред., передмова та післямова Н. Г. Ничкало. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – 224 с.
7. Сухомлинский В. О. Выбранные творы в 5-ти томах / В. О. Сухомлинский. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 3. – 679 с.
8. Сухомлинский В. О. Сто порад учителю. / В. О. Сухомлинский. – К.: Рад. шк., 1988. – 304 с.

REFERENCES

1. Adorno, V. T. (2001). *Esteticheskaya teoriya*. [Aesthetic theory]. Moskva: Respublika.
2. Arystova, L. S. (2014). *Metodyka vykladannia muzychnoho mystetstva v 1 klasi*. [Methods of teaching music class 1]. Mykolaiv: OIPPO.
3. Bochkareva, O. V. (2006). *Etyko-esteticheskaya napravlennost xudozhestvennogo*

dyaloga v obrazovanii. [Ethical and aesthetic direction of artistic dialogue in education]. Kyiv.

4. Masol, L. M. (2015). *Khudozhno-pedahohichni tekhnologii v osnovnii shkoli: yednist navchannia i vykhovannia*. [Artistically-pedagogical technologies in primary school: unity of teaching and education: method. allowance]. Kharkiv: «Drukarnia Madryd».
5. Masol, L., & Haydamaka, O., & Kalinichenko, O., & Rudenko, I. (Eds.). (2006). *Metodyka navchannya mystetstva u pochatkoviy shkoli*. [Methods of teaching art at primary school]. Kharkiv: Ranok.
6. Nychkalo, N. G. (2006). *Mystetstvo u rozvytku osobystosti*. [Art in personality development]. Chernivtsi: Zelena Bukovyna.
7. Sukhomlynskyi, V. O. (1977). *Vybrani tvory v 5-ty tomakh*. [Selected works in 5 volumes]. Kyiv: Radianska shkola.
8. Sukhomlynskyi, V. O. (1988). *Sto porad uchyteliu*. [One hundred impresses on the teacher]. Kyiv: Radianska shkola.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

АРИСТОВА Людмила Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Наукові інтереси: теорія та методика художньо-естетичного навчання і виховання учнів, методика викладання музичного мистецтва в ЗНЗ, інноваційні художньо-педагогічні технології, інтегративна мистецька освіта.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ARYSTOVA Liudmyla Serhiyivna – Candidate of Sciences, comparable to the academic degree of Doctor of Philosophy, Ph.D., Pedagogical Sciences, docent, docent department of music, Mykolayiv National University of V. Suchomlynskyi.

Circle of scientific interests: theory and methods of artistic and aesthetic education and upbringing, methods of teaching music in schools, innovative artistic and educational technology, integrative art education.

Дата надходження рукопису 06. 04. 2017 р.

УДК 78.03(477)

БЕЛІКОВА ВАЛЕНТИНА ВЕНЕДИКТІВНА – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Криворізького державного педагогічного університету e-mail:belikova@ukr.net

ДУХОВНА МУЗИКА В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. На рубежі ХХ–ХХІ століть Україна, проголосивши свою

незалежність, заявила про себе, як про розвинуту цивілізацію, в центрі якої знаходиться особистість з її широким колом

© Белікова В. В., 2017